

Ljubljana 2010

SLOVENŠČINA

KOT DRUGI JEZIK

DVOJEZIČNA SLOVENSKO- -MADŽARSKA GIMNAZIJA

Predmetni izpitni katalog za splošno matura ◀

Predmetni izpitni katalog se uporablja od spomladanskega izpitnega roka **2012**, dokler ni določen novi. Veljavnost kataloga za leto, v katerem bo kandidat opravljal matura, je navedena v Maturitetnem izpitnem katalogu za splošno matura za tisto leto.

ric

Državni izpitni center

KAZALO

1	UVOD.....	5
2	IZPITNI CILJI	6
2.1	Splošni cilji.....	6
2.2	Cilji posameznih delov izpita.....	6
3	ZGRADBA IN OCENJEVANJE IZPITA	8
3.1	Shema izpita.....	8
3.2	Tipi nalog in ocenjevanje.....	9
3.3	Merila ocenjevanja izpita in posameznih delov.....	10
4	IZPITNE VSEBINE IN CILJI	15
4.1	Izpitna pola 1 (1 A, 1 B).....	15
4.2	Izpitna pola 2.....	18
4.3	Izpitna pola 3.....	18
4.4	Ustni izpit.....	18
4.5	Temeljni pojmi iz literarne vede in obvezna besedila (poglavje 3.2.2 iz UN).....	19
4.6	Tematski sklop iz književnosti, izbor književnih besedil in seznam gesel za jezikovne naloge	29
5	PRIMERI NALOG ZA PISNI IZPIT	30
5.1	Izpitna pola 1 (1 A, 1 B).....	30
5.2	Izpitna pola 2.....	34
5.3	Izpitna pola 3.....	35
6	USTNI IZPIT	37
6.1	Zgradba izpitnega listka – vrste nalog oziroma vprašanj.....	37
6.2	Primer izpitnega listka	38
7	KANDIDATI S POSEBNIMI POTREBAMI	39
8	LITERATURA.....	40

1 UVOD

Predmetni izpitni katalog za splošno matura Slovenščina kot drugi jezik v dvojezični slovensko-madžarski gimnaziji vsebuje vse sestavine, ki jih določa Zakon o maturi.

Izpit splošne mature iz slovenščine kot drugega jezika v dvojezični slovensko-madžarski gimnaziji opravljajo le kandidati¹, ki jim slovenski jezik ni materinščina.

V predmetnem izpitnem katalogu za splošno matura so opredeljeni cilji in vsebine izpita, ki temeljijo na veljavnem učnem načrtu za slovenščino² ter na sklepih Državne komisije za splošno matura (v nadaljevanju DK SM) o strukturi izpitov in predmetnih izpitnih katalogov, opredeljenih v veljavnem *Maturitetnem izpitnem katalogu za splošno matura*. Ker v predmetniku dvojezične srednje šole na narodno mešanem območju v Prekmurju ni posebnega predmeta slovenščina kot drugi jezik, je izpitni katalog za izbirni predmet prilagoditev predmetnega izpitnega kataloga za splošno matura za slovenščino kot materni jezik. Ta prilagoditev se kaže predvsem v splošnih in delnih (konkretnih) ciljih izpita splošne mature, vsebinah, zgradbi ter načinu vrednotenja in ocenjevanja.

Izpit iz slovenščine kot drugega jezika v dvojezični slovensko-madžarski gimnaziji je sestavljen iz pisnega (bralno razumevanje, razčlemba neumetnostnega besedila, kratka besedilna vrsta in daljše esejsko besedilo) in ustnega izpita.

Zakon o maturi in podzakonski predpisi zahtevajo zunanje ocenjevanje; temu v celoti sledita prva, druga in tretja izpitna pola, ustni izpit pa je ocenjen notranje.

Sestavljalci so pri delu upoštevali veljavni učni načrt.

¹ V predmetnem izpitnem katalogu uporabljeni samostalniki moškega spola, ki se pomensko in smiselno vežejo na splošna, skupna poimenovanja (npr. kandidat, ocenjevalec), veljajo tako za osebe ženskega kot moškega spola.

² Učni načrt. Slovenščina [Elektronski vir]: dvojezična slovensko-madžarska gimnazija: (560 ur)/avtorji Mojca Poznanovič Jezeršek ... [et al.]. - Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo, 2008.

2 IZPITNI CILJI

2.1 Splošni cilji

- ugotoviti zrelost posameznega kandidata z zunanjim in notranjim preverjanjem zmožnosti in znanja, zajetih v tem predmetnem izpitnem katalogu oziroma v tu navedenih splošnih in delnih ciljih;
- med pripravami na splošno maturo kandidate dodatno spodbujati k doseganju ravni jezikovnega in književnega znanja in zmožnosti, potrebnih za uspešen študij na univerzi, ter jim omogočiti orientacijo za študij;
- zagotavljati standard srednješolske jezikovne in književne kulture ter zmožnosti in znanja, določenih v predmetnem izpitnem katalogu za splošno maturo iz slovenščine kot drugega jezika v dvojezični slovensko-madžarski gimnaziji;
- na podlagi povratnih podatkov vplivati na kakovost pouka na srednjih šolah;
- oblikovati pozitivno razmerje do slovenskega jezika in slovenske kulture.

2.2 Cilji posameznih delov izpita

Kandidat svoje zmožnosti in znanje dokazuje:

1. z bralnim razumevanjem neumetnostnega besedila in z njegovo usmerjeno razčlemba;
2. s tvorbo kratke besedilne vrste;
3. s tvorbo daljšega esejskega besedila na razpisano književno temo;
4. z ustnim izpitom pred šolsko izpitno komisijo za splošno maturo.

Pri 1. točki lahko kandidat dokaže:

- razumevanje in zmožnost vrednotenja pisnega neumetnostnega besedila v slovenskem jeziku (vsebine, namena in okoliščin);
- obvladovanje poimenovalne, skladenjske, pravorečne, pravopisne in slogovne razčlemba izhodiščnega besedila;
- zmožnost prepoznavanja in vrednotenja prvin nebesednega sporazumevanja;
- poznavanje ustreznega strokovnega izrazja.

Pri 2. točki lahko kandidat dokaže:

- zmožnost tvorjenja kratke besedilne vrste.

Pri 3. točki lahko kandidat dokaže:

- svojo zmožnost samostojnega in jezikovno pravilnega pisnega predstavljanja podatkov in dogodkov, argumentov in protiargumentov;
- svojo zmožnost interpretacije besedil, in sicer tako, da izraža svoje doživljanje, razumevanje, aktualizacijo in vrednotenje besedil.

Pri 4. točki lahko kandidat dokaže:

- zmožnost prostega govornega izražanja v knjižnem jeziku in kulturo dvogovora;

- zmožnost glasnega interpretativnega branja;
- uporabno literarnozgodovinsko in literarnoteoretično znanje ob razlagi predloženega literarnega besedila oziroma odlomka;
- zmožnost obvladovanja slovenskega besedja, glasoslovja, oblikoslovja, skladnje, pravopisa in zmožnost kritičnega razmisleka o vlogi in položaju slovenskega jezika v preteklosti ali sedanjosti.

3 ZGRADBA IN OCENJEVANJE IZPITA

3.1 Shema izpita

► Pisni izpit – zunanji del izpita

Izpitna pola (IP)	Naslov	Trajanje	Delež pri oceni	Ocenjevanje	Pripomočki	Priloge k IP
1 A	Bralno razumevanje	20 minut	10 %	zunanje	nalivno pero ali kemični svinčnik	priloga z neumetnostnim besedilom
1 B	Razčlemba neumetnostnega besedila	40 minut	25 %	zunanje	nalivno pero ali kemični svinčnik	
2	Tvorjenje kratke besedilne vrste	20 minut	10 %	zunanje	nalivno pero ali kemični svinčnik	
3	Daljša esejsko besedilo (400-600 besed)	90 minut	35 %	zunanje	nalivno pero ali kemični svinčnik, enojezični slovar	priloga z izhodiščnim besedilom
Skupaj		170 minut	80 %			

Po zaključku pisanja Izpitne pole 1, tj. pred začetkom pisanja Izpitne pole 2, je 10-minutna prekinitev. Po zaključku pisanja Izpitne pole 2, tj. pred začetkom pisanja Izpitne pole 3, je 30-minutni odmor.

► Ustni izpit – notranji del izpita

Naslov	Trajanje	Delež pri oceni	Ocenjevanje	Pripomočki
3 naloge: glasno interpretativno branje, interpretacija priloženega literarnega besedila (tema iz književnosti), prosti govor/pogovor (razlaganje, ponazarjanje, utemeljevanje, dokazovanje, vrednotenje) o jezikovnih pojavih (tema iz jezika).	do 20 minut	20 %	notranje	nalivno pero ali kemični svinčnik
Skupaj	do 20 minut	20 %		

3.2 Tipi nalog in ocenjevanje

► Pisni izpit

Izpitna pola (IP)	Tip naloge	Število nalog	Ocenjevanje
1 A, 1 B	Naloga zaprtega tipa, npr.: <ul style="list-style-type: none">– naloge alternativne izbire (izbira med DA/NE)– naloge izbirnega tipa (podčrtovanje/obkrožanje pravih odgovorov med več odgovori)– naloge povezovanja– naloge s kratkimi odgovori– naloge dopolnjevanja– naloge razvrščanja– naloge korekcije ... <p>Naloga polodprtega tipa: strukturirane naloge z več možnimi ustreznimi odgovori</p>	do 30 nalog	Vsaka naloga je ocenjena glede na vsebinsko in kognitivno zahtevnost s točkovnikom, ki ga pripravi DPK SM. od 1 do 6 točk
Skupaj IP 1		do 30	70 točk
2	Naloga odprtega tipa: tvorjenje krajše besedilne vrste	1 naloga	Naloga se oceni po naslednjih postavkah: zgradba, vsebina, jezikovna pravilnost, slogovna ustreznost.
Skupaj IP 2		1	20 točk
3	Naloga odprtega tipa: daljše esejsko besedilo (na razpisano književno temo) (400–600 besed)	Kandidat za pisanje dobi smernice (do 5 postavk).	Vsaka postavka je ocenjena glede na vsebinsko in kognitivno zahtevnost z navodili za ocenjevanje, ki jih pripravi DPK SM.
Skupaj IP 3		1	35 točk

Navedeni so samo nekateri tipi nalog zaprtega in polodprtega tipa, v Izpitni poli 1 pa se lahko poleg navedenih uporabljajo tudi drugi.

► Ustni izpit³

Tip naloge	Ocenjevanje
Glasno interpretativno branje predloženega literarnega besedila ali odlomka	3 točke
Naloga ob predloženem literarnem besedilu oz. odlomku (usmerjena interpretacija oz. dialog)	6 točk
Naloga iz poznavanja jezika	6 točk
Uradno pogovarjanje in kultura dialoga	5 točk
Skupaj	20 točk

³ Struktura in naloge ustnega izpita so natančneje predstavljene v poglavju 6 Ustni izpit.

3.3 Merila ocenjevanja izpita in posameznih delov

3.3.1 Deleži taksonomskih stopenj

Delež taks. stopenj	Izpitna pola 1 (1 A, 1 B)	Izpitna pola 2	Izpitna pola 3	Ustni izpit	Skupaj
1.	dobesedno razumevanje, poznavanje dejstev, teorij, postopkov, prepoznavanje	pripovedovanje, opisovanje, označevanje	Daljši esejsko besedilo na razpisano književno temo preverja poznavanje in problemsko obravnavo izhodiščne teme na 3 taksonomskih stopnjah: na 1. stopnji s pripovedovanjem, opisovanjem in označevanjem (20–30 %), na 2. z vzročno-posledičnim razvijanjem ter dokazovanjem trditev in razlaganjem ter	obnavljanje, znanje, poznavanje dejstev, pravil	20–30 %
2.	razumevanje s sklepanjem; uporaba, preoblikovanje, razlaganje, prenos znanja, analiza, razčlenjevanje	razumevanje s sklepanjem; preoblikovanje, razlaganje	posploševanjem primerjalnih ugotovitev (50–60 %), na 3. z razlaganjem in utemeljevanjem vrednostnih meril (20–30 %).	povzemanje, uporaba znanja, analiza, razlaga razmerij, primerjava, preoblikovanje ...	50–60 %
3.	ustvarjalno oz. kritično razumevanje; sinteza	ustvarjalno oz. kritično razumevanje; sinteza, vrednotenje z utemeljevanjem		ocenjevanje z utemeljevanjem, aktualizacija, uporaba znanja v novih primerih ...	20–30 %
Skupaj	35 %	10 %	35 %	20 %	100 %

3.3.2 Merila za ocenjevanje posameznih delov izpita

PISNI IZPIT

► Izpitna pola 1

- Vsaka naloga v izpitnih polah 1 A, 1 B – bralnem razumevanju neumetnostnega besedila in njegovi **razčlembi** je ocenjena z določenim številom točk glede na vsebinsko kompleksnost, kognitivno zahtevnost in obliko.

► Izpitna pola 2

- **Tvorba kratke besedilne vrste** se vrednoti po postavkah: zgradba, vsebina, jezikovna pravilnost in slogovna ustreznost.

Jezikovna pravilnost, slogovna ustreznost in zgradba se pri vseh vrstah besedil vrednotijo enako (do 10 točk), prav tako vsebina (do 10 točk).

► Izpitna pola 3

Daljše esejsko besedilo na razpisano temo se ocenjuje celostno in analitično.

1. Merila za celostno ocenjevanje daljšega esejskega besedila

Opis celostnega ocenjevanja

Ocena	Merila
nezadostno	<p>Med vsebino besedila in izhodiščno temo ni smiselne povezanosti. Vsebina besedila je sicer bolj ali manj povezana s temo, vendar je kakovost ubeseditve na tako nizki ravni, da ne ustreza standardu splošne mature.</p> <p>Besedilo obravnava naslovno temo zelo poenostavljeno, poznavanje snovi je skopo in površno. Veliko je napačnih ali nebistvenih podatkov, ki se ne zahtevajo, ni pa relevantnih.</p> <p>Veliko je različnih ali ponavljajočih se enakih pravopisnih in slovničnih napak. Kandidat ne obvlada tvorbe zahtevnejših povedi in pravil nadpovedne skladnje oziroma jih obvlada zelo slabo. Besedilo ni niti vsebinsko (notranja zgradba) niti zunanje (odstavki) ustrezno razčlenjeno.</p>
zadostno	<p>Poznanje snovi je skopo: gre samo za obnavljanje vsebine književnih besedil in reprodukcijo študijskega gradiva. Kandidatovo faktografsko znanje je sicer zadovoljivo (ni večjih vsebinskih napak), navedenih pa je tudi precej nebistvenih podatkov. Analitičnega pristopa z razlaganjem ni, morebitno vrednotenje je na ravni doživljajskega opisa. Morebitna primerjava literarnih sestavin je poenostavljena, površna.</p> <p>Zunanja zgradba ne ustreza v celoti notranji. Pogoste so nepotrebne ponovitve že povedanega.</p> <p>Besedišče je revno in stereotipno, nefunkcionalno ga dopolnjujejo nerazumljeni ali slabo razumljeni literarnovedni in drugi strokovni izrazi. Izrazno je nasploh nerodno. Precej je jezikovnih napak, vendar so grobe napake redkejše od lažjih.</p>
dobro	<p>Vsebina eseja je povezana z naslovno temo. Kandidat snov pozna in jo razume, vendar so mogoče vrzeli v faktografskem znanju.</p> <p>Obravnavanje teme je večinoma neproblemsko, prevladuje urejena reprodukcija študijskega gradiva (z obnavljanjem vsebine književnih besedil). Vrednotenje je večinoma na ravni doživljajskega opisa. So pa tudi poskusi primerjave in analize.</p> <p>Besedilo je koherentno in ustrezno kompozicijsko členjeno. Prevladuje smiselna povezava odstavkov.</p> <p>Raba strokovnih izrazov ni vedno povsem ustrezna, izražanje v celoti pa je logično. Kandidat obvlada poglobljena pravila nadpovedne skladnje. V besedilu so posamezne slovnične in pravopisne napake, vendar hujših napak skoraj ni oziroma se ne ponavljajo.</p>
prav dobro	<p>Kandidat snov pozna in razume. K naslovni temi pristopa problemsko. Pri primerjavi literarnih prvin se opira na študijsko gradivo in zmora priti do samostojnih sklepov (sinteze). Svoje trditve logično izpeljuje. Zmožen je zavzeti utemeljeno osebno stališče do obravnavane problematike.</p> <p>Besedilo je koherentno in prepričljivo, posamezne prvine so lahko izvorne (npr. kak domislek, subjektivna besedna zveza itd.), kompozicijsko je ustrezno členjeno.</p> <p>Termini so večinoma ustrezno uporabljeni. Kandidat obvlada tudi zapletene zložene povedi. Njegovo pisno izražanje je tekoče, jasno, logično in jedrnato. Besedilo vsebuje nekaj lažjih jezikovnih napak.</p>
odlično	<p>Obravnavanje izhodiščne teme je zanimivo, prepričljivo, zrelo, včasih tudi izvorno. Kandidat pristopa k njej z več različnih gledišč (svojih ali strokovnih), z argumenti. Izpeljuje ustrezne zaključke. Obvlada primerjavo z analizo, sintetiziranje in vrednotenje.</p>

Besedilo je koherentno, njegova zgradba je ustrezna, včasih tudi izvirna (npr. kompozicijski efekti).

Besedišče je bogato, vsebuje tudi subjektivne (izvirne) besedne zveze, ki so funkcionalno povezane z literarnovednimi termini. Kandidat obvlada tudi zahtevna skladijska in besedilotvorna pravila. Jezikovnih napak skoraj ni.

Celostno ocenjevanje je kontrolna metoda, ne pa temeljni način za določanje števila točk.

2. Merila za analitično ocenjevanje daljšega esejskega besedila

Vsebina (do 25 točk):

- povezanost z izhodiščno temo,
- kakovost problemske obravnave snovi: primerjanja, razčlenjevanja, posploševanja, utemeljevanja trditev in vrednotenja.

Jezik (do 10 točk):

1. Jezikovna pravilnost (do 5 točk):

- neustrezna raba ločil in druge pravopisne napake
- raba neustreznih besednih oblik
- pomensko neustrezna raba besed, neustrezno tvorjene besede
- neustrezno tvorjena poved
- neustrezno pomensko razmerje med stavki in povedmi
- neustrezno oblikovno razmerje med stavki in povedmi

2. Slog (do 3 točke):

- neutemeljena raba slogovno zaznamovanih besed in oblik ter stavčnih konstrukcij
- neupoštevanje drugih načel uspešnega sporočanja

3. Zgradba (do 2 točki):

- neskladje med zunanjo in notranjo členitvijo
- neupoštevanje obsega (najmanj 400 besed)
- odsotnost uvoda in zaključka
- nepovezanost sestavin besedila

USTNI IZPIT

Kandidat lahko pri ustnem izpitu doseže 20 točk, kar predstavlja 20 % celotnega izpita iz slovenščine.

Ustni izpit se vrednoti na podlagi opisnikov oz. kriterijev, ki jih pripravi DPK SM za slovenščino.

Opisniki za vsako postavko (glasno interpretativno branje predloženega literarnega besedila ali odlomka, naloga ob predloženem literarnem besedilu oz. odlomku, naloga iz poznavanja jezika, zmožnost uradnega pogovarjanja in kulturnega dialoga) od 0 do maksimalnega števila točk so predstavljeni v poglavju 5 Ustni izpit.

► Glasno interpretativno branje predloženega literarnega besedila ali odlomka (do 3 točke)

- 0 točk:
- a) Kandidat zavrne glasno branje.
 - b) Kandidat ne bere smiselno in razločno. Številne glasove ali cele besede izgovarja malomarno ali jih izpušča. Pri branju se mu pogosto zatika.

- c) Kandidat ne upošteva pravorečne norme (izgovor po črki, neustrezna kakovost in kolikost samoglasnikov, neustrezno naglasno mesto, neustrezen izgovor soglasniških različic).
- 1 točka: Kandidat bere smiselno, vendar ne upošteva pravorečne norme v celoti. Dela napake pri členitvi s premori in intonaciji.
- 2 točki: Kandidat bere smiselno in razločno, večinoma upošteva pravorečno normo.
Besedilo ustrezno členi s premori. Upošteva register in hitrost.
- 3 točke: Kandidat bere smiselno, razločno in tekoče; upošteva pravorečno normo; besedilo ustrezno členi s premori; upošteva intonacijo, register, hitrost in barvo (besedilo skuša tudi estetsko interpretirati).

Dodatna navodila:

1. Kandidatu s posebnimi potrebami s težjo govorno motnjo, ki je v skladu s sklepom DK SM oproščen glasnega interpretativnega branja, priznamo 3 točke.
2. Kandidatu s posebnimi potrebami z lažjo govorno motnjo, ki ima v skladu s sklepom DK SM prilagoditve pri ocenjevanju ustnega izpita, pri glasnem interpretativnem branju ne upoštevamo zatikanja oziroma jecljanja in mu na podlagi njegovega branja priznamo od 1 do 3 točke.

► Naloga ob predloženem literarnem besedilu oz. odlomku (do 6 točk)

- 0 točk: a) Kandidat ne odgovarja.
b) Kandidatov poskus povzetka oz. opredelitve teme in sporočila besedila, predstavitev avtorja ter razlage besedila je neustrezen, umestitev napačna.
- 1 točka: Kandidat z učiteljevo pomočjo deloma povzame besedilo oz. opredeli temo in sporočilo ter predstavi avtorja in besedilo umesti v sobesedilo/obdobje.
- 2 točki: Kandidat deloma samostojno povzame besedilo oz. opredeli temo in sporočilo, predstavi avtorja ter ga z učiteljevo pomočjo umesti v sobesedilo/obdobje.
- 3 točke: Kandidat večinoma samostojno povzame besedilo oz. opredeli temo in sporočilo, predstavi avtorja in besedilo umesti v sobesedilo/obdobje; poskus razlage z učiteljevo pomočjo je deloma ustrezen.
- 4 točke: Kandidat večinoma samostojno povzame besedilo oz. opredeli temo in sporočilo, predstavi avtorja in besedilo umesti v sobesedilo/obdobje; poskus razlage z učiteljevo pomočjo je večinoma ustrezen.
- 5 točk: Kandidat samostojno povzame besedilo oz. opredeli temo in sporočilo, predstavi avtorja in besedilo umesti v sobesedilo/obdobje; deloma samostojno razloži besedilo in poimenuje njegove oblikovno-kompozicijske sestavine; do besedila se skuša opredeliti.
- 6 točk: Kandidat samostojno, jasno in prepričljivo povzame besedilo oz. opredeli temo in sporočilo, predstavi avtorja in besedilo umesti v sobesedilo/obdobje; samostojno ugotavlja, poimenuje in medsebojno povezuje poglavitne zgradbene in slogovne posebnosti ter se do besedila opredeljuje.

► Naloga iz poznavanja jezika (do 6 točk)

- 0 točk: a) Kandidat ne odgovarja.
b) Povsem zmeden poskus obnove snovi, podatki napačni.
- 1 točka: Kandidat s pomočjo podvprašanj navede nekaj pravih bistvenih podatkov.
- 2 točki: Delna reprodukcija znanja o obravnavanem pojmu, ki vsebuje bistvene podatke; podvprašanja kandidatu ne pomagajo pri razlagi in reševanju oz. komentarju/vrednotenju konkretnega problema.

- 3 točke: Kandidat s pomočjo učiteljevih podvprašanj reproducira znanje/opredeli obravnavani pojem ter delno razloži/analizira konkretni problem. Razlaga in analiza sta splošni, brez natančne in pravilne uporabe terminologije.
- 4 točke: Kandidat samostojno opredeli obravnavani pojem (povzemanje z lastnimi besedami) ter s pomočjo učiteljevih podvprašanj razloži in analizira izbrani problem.
- 5 točk: Predstavitev obravnavanega pojma/pojava je natančna in zajema bistvo. Kandidat samostojno razloži in analizira izbrani problem. Odgovori so zanesljivi in terminološko pravilni.
- 6 točk: Opredelitev je povsem ustrezna in brez vrzeli, razlaga oz. analiza konkretnega problema jasna, odgovarjanje samostojno, zanesljivo, terminološko pravilno in brez zastranitev. Učiteljeva pomoč ni potrebna. Kandidat odgovarja gladko, jasno in odgovore povezuje v smiselno zaokroženo celoto.

► Uradno pogovarjanje in kultura dialoga (do 5 točk)

Če kandidat pri vprašanju iz književnosti ob predloženem literarnem besedilu in vprašanju iz jezika samo molči ali če zavrne odgovarjanje, ne dobi pri tej postavki nobene točke.

Za bolj ali manj ustrezne odgovore na vsaj eno izmed vprašanj (jezik, književnost) pa lahko doseže do 5 točk, četudi pri katerem drugem vprašanju jasno izjavi, da nanj kljub podvprašanjem ne zna odgovoriti.

- 0 točk: Kandidat odgovarja mimo vsebine vprašanj in se kljub opozorilom ali podvprašanjem ne osredini na pričakovano vsebino.
- 1 točka: Kandidat odgovarja vsebinsko deloma ustrezno, vendar ga učiteljeva podvprašanja pogosto zmedejo in nanje ne odgovori smiselno.
- 2 točki: Kandidat odgovarja vsebinsko deloma ustrezno. Govori v pretrganih in nedokončanih povedih, s številnimi slovničnimi in pravorečnimi napakami, njegova besedna in nebesedna govorica ne ustrežata izpitnemu položaju.
- 3 točke: Kandidat odgovarja v okviru pričakovane vsebine in deloma samostojno, vendar se ne odziva povsem ustrezno na podvprašanja.
- 4 točke: Kandidat govori z nekaj slovničnimi in pravorečnimi napakami in mašili (vpliv pokrajinskega pogovornega jezika), njegovi besedna in nebesedna govorica pa v celoti ne ustrežata izpitnemu položaju, a se ustrezno odziva na podvprašanja.
- 5 točk: Kandidat odgovarja na vprašanja razločno in tekoče ter vsebinsko ustrezno, njegove replike so koherentne, brez nepotrebnega ponavljanja in skoraj brez jezikovnih napak.

Če kandidat pri vsebinskih vprašanjih (2. in 3. vprašanje) ne dobi nobene točke, je tudi skupno število točk pri ustnem izpitu 0.

3.3.3 Končna ocena

Končna ocena izpita splošne mature je seštevek odstotnih točk vseh štirih delov izpita (izpitnih pol 1, 2 in 3 ter ustnega izpita). Državna komisija za splošno maturo na predlog Državne predmetne komisije za splošno maturo za slovenščino določi merila, kako se iz uspeha pri pisnem in ustnem izpitu, izraženega v odstotnih točkah, določi uspeh na lestvici od nezadostno (1) do odlično (5). Način pretvorbe odstotnih točk v ocene je enak za spomladanski in jesenski izpitni rok splošne mature.

4 IZPITNE VSEBINE IN CILJI

Na splošni maturi iz slovenščine kot drugega jezika v dvojezični slovensko-madžarski gimnaziji se bodo preverjale obvezne vsebine in splošni cilji učnega načrta tega predmeta.

4.1 Izpitna pola 1 (1 A, 1 B)

Bralno razumevanje in razčlemba enogovornega/dvogovornega izhodiščnega besedila

Kandidat prebere enogovorno/dvogovorno izhodiščno besedilo:

- dvogovorno besedilo – uradni dopis (vabilo, zahvalo, opravičilo, prošnjo, prijavo, pritožbo),
- enogovorno besedilo – javno obvestilo/vabilo/zahvalo/opravičilo, predstavitev osebe, predstavitev postopka, predstavitev naprave, predstavitev kraja/države, zakon/statut/upravno odločbo, esej, publicistično poročilo, življenjepis, referat, poljudnoznanstveni članek, komentar, besedilo politične propagande, reportažo, zapisnik.

V prebranem besedilu dokazuje:

- poimenovalno zmožnost
 - razloži besedo ali besedno zvezo iz izhodiščnega besedila in jo uporabi v novi povedi,
 - predstavi pomene večpomenske besede iz izhodiščnega besedila in jih ponazori v novih povedih,
 - razloži frazem iz izhodiščnega besedila in ga uporabi v novi povedi,
 - prosto besedno zvezo iz izhodiščnega besedila nadomesti s frazemom,
 - besedi iz izhodiščnega besedila najde sopomenko ...,
 - prevzeto besedo iz izhodiščnega besedila zamenja z domačo ustreznico,
 - tvorjenko iz izhodiščnega besedila pretvori v ustrezno skladenjsko podstavo in obrnjeno,
 - prepozna poimenovalne napake v izhodiščnem besedilu, jih odpravi in pojasni svoje popravke;
- skladenjsko zmožnost
 - vrednoti pomensko, besedno, aktualnostno in oblikovno pravilnost povedi in zvez povedi iz izhodiščnega besedila, prepozna skladenjske napake (npr. napačno pomensko razmerje v povedi ali zvezi povedi, neustrezni naveznik v povedi ali zvezi povedi, napačno razvrščene besede ali dele povedi, napačne oblike besed), jih odpravi in pojasni svoje popravke,
 - razloži poved iz izhodiščnega besedila in jo pretvori v skladenjsko preprostejšo ali zahtevnejšo, izhodiščno besedilo pretvori v tvornega in obrnjeno,
 - premi govor iz izhodiščnega besedila pretvori v odvisnega in obrnjeno,
 - odvisni govor iz izhodiščnega besedila pretvori v poročanje s povzemanjem teme in obrnjeno,
 - pomensko razmerje v zvezi povedi iz izhodiščnega besedila izrazi s prirednim veznikom ter tako združi povedi v priredno zloženo poved,
 - pomensko razmerje v zvezi povedi iz izhodiščnega besedila izrazi s podrednim veznikom ter tako združi povedi v podredno zloženo poved,

- pomensko razmerje v podredno zloženi povedi iz izhodiščnega besedila izrazi s predlogom ter tako strne podredno zloženo poved v enostavno,
- razširi enostavno poved iz izhodiščnega besedila v podredno ali priredno zloženo poved,
- v zvezi povedi iz izhodiščnega besedila določi naveznik ali napovednik in poišče njegovo nanašalnico,
- ponovljeno prvino v zvezi povedi iz izhodiščnega besedila izrazi s pridevniškim oziralnim zaimkom ter tako združi povedi v podredno zloženo poved s prilastkovim odvisnikom,
- poved s prilastkovim odvisnikom strne v enostavno poved s polstavčnim, desnim ali levim prilastkom;
- pravorečno zmožnost
 - predstavi knjižni izgovor besede iz izhodiščnega besedila (toda ne z naglasnimi znamenji);
- pravopisno zmožnost
 - vrednoti pravilnost zapisa besed in povedi iz izhodiščnega besedila, prepozna pravopisne napake, jih odpravi in pojasni svoje popravke,
 - določi pravilni zapis danih besed/povedi in ga utemelji (z navajanjem pravila),
 - v danih povedih odpravi napačno rabo vejice in svoje popravke utemelji (s stavčno sestavo povedi);
- slogovno zmožnost
 - določi okoliščine nastanka izhodiščnega besedila in predstavi tiste prvine iz izhodiščnega besedila, na podlagi katerih se je tako odločil,
 - vrednoti ustreznost besed/besednih zvez/povedi iz izhodiščnega besedila, prepozna slogovne napake, jih odpravi in pojasni svoje popravke,
 - danim besedam/besednim zvezam/povedim oz. izrekom določi slogovno vrednost, za slogovno zaznamovane prvine se odloči, v katerih okoliščinah bi bile uporabljene nezaznamovano;
- zmožnost nebesednega sporazumevanja
 - predstavi vlogo nebesednih delov v izhodiščnem besedilu ter jih izrazi z besednimi prvini,
 - vrednoti učinkovitost, ustreznost in pravilnost nebesednih delov v izhodiščnem besedilu, odpravi napake in pojasni svoje popravke,
 - predstavi vlogo nebesednih spremljevalcev pisanja ter vrednoti njihovo učinkovitost in ustreznost,
 - pretvori besedni del besedila v nazorno in pravilno nebesedno sporočilo;
- metajezikovno zmožnost
 - s strokovnim izrazom poimenuje vrsto izhodiščnega besedila in utemelji rešitev z navajanjem značilnosti dane besedne vrste,
 - po vrednotenju učinkovitosti, ustreznosti, razumljivosti in jezikovne pravilnosti izhodiščnega besedila utemelji svoje mnenje s strokovnimi argumenti,
 - po odpravljanju poimenovalnih, skladijskih, pravopisnih, slogovnih ... napak v izhodiščnem besedilu strokovno utemelji svoje popravke,
 - dani strokovni izraz ponazori z zgledom iz izhodiščnega besedila in nato pojasni svojo rešitev,
 - dano jezikovno prvino iz izhodiščnega besedila poimenuje s strokovnim izrazom in predstavi njene pomenske, oblikovne, slogovne ... značilnosti (brez določanja vrste tvorjenk),

- ob slovarskem sestavku z iztočnico iz izhodiščnega besedila predstavi vlogo danih sestavin slovarskega sestavka ter izkaže svoje najdenje v SSKJ/slovarskem delu SP,
- v enostavni povedi iz izhodiščnega besedila ustrezno podčrta stavčne člene ter predstavi njihovo vprašalnico, vlogo, obliko in sestavo (razen sestave zloženega povedka),
- določi število stavkov v večstavni povedi iz izhodiščnega besedila,
- v dvostavni povedi iz izhodiščnega besedila določi osnovni in dopolnjevalni stavek, predstavi vlogo dopolnjevalnega stavka (tj. priredno/podredno),
- v podredno zloženi dvostavni povedi iz izhodiščnega besedila predstavi vlogo odvisnega stavka in mu določi vrsto,
- s simboli predstavi stavčno sestavo dvo- ali tristavčne povedi iz izhodiščnega besedila.

4.2 Izpitna pola 2

Tvori krajše besedilo naslednje vrste:

- uradna in javna pozivna besedila (npr. zahvalo, opravičilo, vabilo, prošnjo, prijavo, pritožbo),
- publicistična besedila (npr. poročilo/novica, portret/predstavitve osebe, intervju),
- strokovna besedila (npr. predstavitev osebe, kraja, postopka; zapisnik, ocena),
- besedilo ekonomske propagande.

Pri tem

- upošteva faze sporočanja, merila besedilnosti (smiselnost, sovisnost in zaokroženost), načela uspešnega sporočanja ter notranjo in zunanjo členjenost. Tako tvori ustrezno, razumljivo in jezikovno pravilno besedilo.

4.3 Izpitna pola 3

Ob pisanju daljšega esejskega besedila na razpisano književno temo kandidat dokaže:

- da pozna besedila, avtorje, obdobja in poetiko znotraj predpisane tematike,
- da je na podlagi predpisanega sklopa literarnih besedil zmožen predstavljati, povzemati, razčlenjevati, primerjati, razvrščati, pojasnjevati, povezovati in posploševati spoznanja o književnih pojavih,
- da je zmožen samostojno vrednotiti prebrana besedila in utemeljevati trditve,
- da zna uporabljati ustrezno strokovno izrazje,
- da zna ob predloženih smernicah oblikovati koherentno, jasno, jedrnato in jezikovno pravilno besedilo,
- da si pri izražanju prizadeva za izviren in živ slog.

4.4 Ustni izpit

► Kandidat med glasnim interpretativnim branjem pripravljenega literarnega besedila in med odgovarjanjem na vprašanja uresničuje:

- načela interpretativnega branja (vezani izgovor nezložnih predlogov, členitev s premori; poudarek, intonacija; barva, register, hitrost);
- načela kulturnega govornega nastopanja in pogovarjanja.

► Pri literarnem vprašanju ob predloženem umetnostnem besedilu oz. odlomku kandidat lahko dokaže zmožnost razlage in umestitve predloženega besedila⁴ tako,

- da povzame besedilo/predstavi njegovo temo in sporočilo,
- da besedilo umesti v sobesedilo, če gre za odlomek,
- da ugotavlja, poimenuje, medsebojno povezuje pogloblitve slogovne in zgradbene posebnosti, navedene med prvinami za interpretacijo,

⁴ Kadar je v okviru ene enote v katalogu več izbirnih možnosti, je na izpitnem listku več besedil.

- da opredeli njegovo vrstno-zvrstno pripadnost,
- da besedilo umesti v prostor in čas,
- da pozna njegovega avtorja in temeljne kulturnozgodovinske okoliščine nastajanja besedila,
- da se opredeljuje do besedila.

► **Pri jezikovnem vprašanju:**

- razloži razne vloge jezika (jezik kot sredstvo sporazumevanja, materni, drugi in tuji jezik, uradni in državni jezik),
- razloži vlogo maternih jezikov v R Sloveniji in EU,
- razloži problem rabe maternega jezika v zamejstvu, izseljenstvu, na narodno mešanih območjih in pri priseljencih,
- pojasni večplastnost/raznovrstnost slovenščine (opredeli socialne zvrsti, določi okoliščine njihove rabe, predstavi narečne skupine in interesne zvrsti),
- prikaže razvoj slovenščine in slovenske pisave,
- pozna in obvlada pravila slovenskega pravopisa, glasoslovja, oblikoslovja, besedoslovja in skladnje.

4.5 Temeljni pojmi iz literarne vede in obvezna besedila (poglavje 3.2.2 iz UN)

Procesnorazvojni cilji književnega pouka (razvijanje zmožnosti branja in interpretiranja književnih besedil; razvijanje splošne sporazumevalne zmožnosti; pridobivanje književnega znanja; širjenje spoznanj o književnosti, kritična aktualizacija ter uvrščanje književnih besedil v širši kulturnorazvojni kontekst) se uresničujejo **ob navedenih vsebinskih sklopih obveznih književnih besedil s temeljnimi literarnovednimi pojmi.**

Temeljni pojmi iz literarne vede

Obvezna besedila

LITERARNA VEDA

Literarnointerpretativne prvine:

- bralec, branje, literarno branje, avtor,
- književnost kot besedna umetnost, prvine literarnosti; književnost in druge umetnosti; književnosti in kultura, pomen književnosti v sodobnem svetu,
- književne zvrsti (lirika, epika, dramatika; visoka/elitna, množična – žanri; mladinska, za odrasle, časovne zvrsti; nacionalna, prevodna).

Poglavitni pojmi književne zgradbe in sloga.

Besedila iz posameznih literarnih obdobj.

ANTIČNA KNJIŽEVNOST

1 Literarnointerpretativne prvine:

- trojanski in tebanski mit, junaštvo, spor med posameznikom in oblastjo, usoda, ljubezen ...;
- junaško-mitološki ep, antična dramatika, antična lirika;
- homerska primera, heksameter, zgradba tragedije, tragično, vloga zbora, katarza.

Homer: Iliada/Odiseja

Sofoklej: Kralj Ojdip/Antigona

- 2 Oznaka obdobja:
 - časovna umestitev, obdobje, predstavniki;
 - grška in rimska kultura in mitologija, antično gledališče, svet ljudi, bogov in polbogov, usoda.
- 3 Pomen antične književnosti za razvoj evropskih književnosti in kulture ter njen pomen danes.

BIBLIJA IN KNJIŽEVNOSTI STAREGA ORIENTA

- 1 Literarnointerpretativne prvine:
 - zaveza izraelskega ljudstva z Bogom, dogodki iz izraelske zgodovine, Jezusovo delovanje, trpljenje in božanskost, kesanje in odpuščanje, ljubezenski motivi;
 - prilika – parabola, legenda, psalm, ljubezenska lirika, zgodba;
 - paralelizem, primera, oblikovne značilnosti zgodbe.
- 2 Oznaka obdobja:
 - časovna in prostorska umestitev starojudovske in drugih orientalskih književnosti;
 - vloga verskih in moralno-filozofskih sistemov v razvoju orientalskih književnosti, krščanstvo, nastanek in zgradba Biblije.
- 3 Kulturni, moralni in literarni pomen Biblije, biblijski motivi in ideje v delih slovenskih in drugih evropskih književnikov.

Sveto pismo: O izgubljenem sinu/Svatba v galilejski Kani

Sveto pismo: Psalm 130/129 (Iz globočine)/Visoka pesem

KNJIŽEVNOST SREDNJEGA VEKA V EVROPI IN NA SLOVENSKEM

- 1 Literarnointerpretativne prvine:
 - verski in posvetni motivi, krščanske predstave o posmrtnem življenju, greh in pokora;
 - versko-alegorični ep, pridiga/homilija;
 - zgradba Božanske komedije;
 - jezikovne in slogovne značilnosti pridige.
- 2 Oznaka obdobja:
 - časovna in prostorska umestitev, predstavniki;
 - konec antičnih civilizacij, fevdalizem, razvoj krščanstva, cerkvena in posvetna umetnost, latinščina in novi evropski jeziki.
- 3 Kulturni, literarni in jezikovni pomen Brižinskih spomenikov, vpliv srednjeveške književnosti na evropsko književnost, aktualnost srednjeveških motivov in tem.

Dante: Božanska komedija

Brižinski spomeniki

RENEŠANSA

- 1 Literarnointerpretativne prvine:
 - renesančne ideje in humanizem (občudovanje narave in harmonije stvarstva ter človekove telesne in duševne lepote, uživanje v čutnosti, poudarjanje svobodnega razuma in posameznika, občudovanje moči in oblasti);
 - sonet (petrarkizem), novela, roman (parodija na viteške romane), elizabetinsko gledališče; renesančna tragedija, komedija;
 - zgradba novele in zbirke; primerjava oseb: don Kihot, Sančo Pansa – idealizem, realizem v odnosu do sveta, tragikomičnost;
 - drama kot besedna in kot gledališka stvaritev.

Petrarca: O blažen bodi čas ...

Boccaccio: Novela o sokolu/
Andreuccio iz Perugia/O bistrourni Filipi

Cervantes: Don Kihot

Shakespeare: Hamlet/Romeo in Julija

- 2 Oznaka obdobja:
 - družbeno-, kulturno- in duhovnozgodovinske razmere v Italiji v 14. in v Evropi v 15. in 16. stoletju; humanizem, vzpon meščanstva, odkritja, ustvarjalnost na drugih umetniških področjih, renesansa v Dubrovniku;
 - značilnosti renesančne književnosti; spojitev srednjeveških in antičnih tradicij v novodobne;
 - glavni predstavniki in njihovo delo.
- 3 Pomen renesanse in humanizma ter njun vpliv na razvoj nacionalnih književnosti v Evropi in njun pomen danes.

SLOVENSKA REFORMACIJA, PROTIREFORMACIJA IN BAROK

- 1 Literarnointerpretativne prvine:
 - protestantske ideje, kratke zgodbe (eksempli) za ponazoritev versko-moralnih nauk;
 - zvrsti cerkvene književnosti, polliterarna besedila, pridiga, nabožna verzifikacija;
 - značilnosti Trubarjevega jezika in sloga; retorične prvine; alegorično moraliziranje.
- 2 Oznaka obdobja:
 - družbeno-, kulturno- in duhovnozgodovinske razmere na Slovenskem v 16., 17. in 18. stoletju (turški vpadi, kmečki upori, širjenje reformacije, zmaga protireformacije); ustvarjalnost na drugih umetniških področjih;
 - značilnosti reformacije (protestantizma), protireformacije, baroka;
 - Dalmatin in drugi protestantski pisci; katoliški pisci.
- 3 Pomen protestantizma za razvoj slovenske književnosti in knjižnega jezika, kulturni in nacionalni pomen; pomen baročnih pridig na razvoj slovenskega pripovedništva.

Trubar: En regišter ... (Proti zidavi romarskih cerkva)

Trubar: Te cerkve božje zuper nje sovražnike tožba inu molitev

EVROPSKI KLASICIZEM IN RAZSVETLJENSTVO

- 1 Literarnointerpretativne prvine:
 - racionalizem, empirizem, zavračanje nazadnjaštva, razumnost, nasprotovanje zaostalosti, fanatizmu, predsodkom, nasilju;
 - liki v klasicistični komediji, medčloveški odnosi, ljudomrzništvo;
 - vrste komičnosti; komedija nravi.
- 2 Oznaka obdobja:
 - družbeno-, kulturno- in duhovnozgodovinske razmere v Evropi v 17. in 18. stoletju, utemeljitev absolutizma, utrjevanje plemstva, osamosvajanje meščanstva, francoska revolucija;
 - časovna umestitev klasicizma in razsvetljenstva.
- 3 Pomen klasicizma in razsvetljenstva ter njegov vpliv na slovensko književnost in na razvoj nacionalnih književnosti v Evropi in njegov pomen danes.

Molière: Tartuffe/Ljudomrznik

SLOVENSKO LJUDSKO SLOVSTVO

- 1 Literarnointerpretativne prvine:
 - minljivost življenja, hrepenenje, maščevanje, zločin in kazen, sovraštvo, ljubezen;
 - pesništvo: lirske pesmi, balade, romance;

Trgaj mi rožice/Dekle na sred morja

Lepa Vida/Rošlin in Verjanko

Temeljni pojmi iz literarne vede

Obvezna besedila

- pripovedništvo (bajka, pravljica, pripovedka, legenda ...);
 - značilnosti ljudskega sloga (ljudska števila, okrasni pridevniki, primere, ponavljanja, pomanjševalnice, dialektizmi, prispodobe ...).
2. Opredelitev pojma:
- ljudsko slovstvo in slovstvena tradicija;
 - ponarodela pesem; različice;
 - od starodavnih mitov, poganstva, srednjega veka do danes;
 - zapisovalci ljudskega slovstva nekoč in danes.
3. Pomen in vpliv ljudskih motivov in likov na slovensko umetnost in književnost.

RAZSVETLJENSTVO V SLOVENSKI KNJIŽEVNOSTI

1. Literarnointerpretativne prvine:
- razsvetljenske ideje: poučnost, optimizem, utilitarizem;
 - alpska poskočnica, sinekdoha;
 - komedija, vrste komike, satirične prvine;
 - predelava Beaumarchaisove komedije Figarova svatba.
2. Oznaka obdobja:
- narodne, družbeno-, kulturno- in duhovnozgodovinske razmere na Slovenskem v 18. in na začetku 19. stoletja (vladavina cesarice Marije Terezije in Jožefa II., družbene reforme; Ilirske province, vrnitev avstrijske oblasti);
 - delovanje preroditeljev;
 - predstavniki in njihovo delo.
3. Pomen razsvetljenstva za slovensko nacionalno identiteto, začetki.
- Vodnik: Zadovoljni Kranjc/Ilirija oživljena
Linhart: Ta veseli dan ali Matiček se ženi

KNJIŽEVNOST EVROPSKE PREDROMANTIKE IN ROMANTIKE

1. Literarnointerpretativne prvine:
- razdvojenost subjekta med idealom in stvarnostjo, poudarjanje čustev, domišljije, zatekanje v preteklost, izjemni literarni junaki ipd.;
 - predromantično sentimentalno pripovedništvo, romantična lirsko-epska pesnitev, romantična lirika.
2. Oznaka obdobja:
- družbeno-, kulturno- in duhovnozgodovinske okoliščine: propadanje idej francoske revolucije, Evropa po Napoleonu, občutje ujetosti posameznika v »nelepo resničnost«, vpliv predromantike;
 - časovna umestitev evropske in slovenske romantike, predstavniki.
3. Pomen romantične književnosti danes (aktualizacije, medijske predstavitve, aktualnost romantičnega čutenja).
- Goethe: Trpljenje mladega Wertherja
Byron: Romanje grofiča Harolda/
Puškin: Jevgenij Onjegin
Heine: Lorelei

ROMANTIKA NA SLOVENSKEM

- Literarnointerpretativne prvine:
- F. Prešeren, osebnost in delo;
 - zgodnje Prešernovo ustvarjalno obdobje – oblikovno tematske značilnosti, romanca;
- Prešeren: Hčere svet
Prešeren: Slovo od mladosti/
Prešeren: Sonetje nesreče (1., 5., 6.)
Prešeren: Sonetni venec (1., 7., 8., 15.)
Prešeren: Krst pri Savici

Temeljni pojmi iz literarne vede

Obvezna besedila

- zrelo obdobje Prešernovega pesniškega razvoja – ljubezenska, nacionalna, pesniška, bivanjska tematika, pesniške oblike – sonet, stanca, romantična pesnitev idr.;
 - pozno obdobje Prešernovega pesniškega ustvarjanja – oblikovno tematske spremembe.
- 2 Značilnosti obdobja: splošni in kulturnozgodovinski okvir, predstavniki kulturnega življenja, njihov pomen za literarni, jezikovni, kulturni in nacionalni razvoj.
- 3 Pomen Prešerna in sodobnikov skozi čas.

KNJIŽEVNOST EVROPSKEGA REALIZMA IN NATURALIZMA

- 1 Literarnointerpretativne prvine:
- doživljanje stvarnosti kot sile, ki v temeljih določa človeško življenje, kritičen, resen odnos do nje;
 - nov tip literarnega junaka iz meščanskega, delavskega, kmečkega sveta;
 - motivi in teme iz vsakdanjega življenja, sočasne družbe in njenih problemov; v naturalizmu razširitev snovi, motivov in tem;
 - pomen pripovedništva, razmah romana in uveljavitev novih tipov romana (družbeni, socialni, vojni), nove poteze v novelistiki; nove dramske vrste v prozi (družbenokritična drama, tezna drama, psihološka drama);
 - literarne osebe, dogajalni prostor in čas, slog ter zgradba;
 - novosti v pripovedni tehniki: od vsevednega k personalnemu pripovedovalcu.
- 2 Oznaka obdobja:
- razvoj meščanske, kapitalistične družbe, propadanje plemstva, francoska julijska revolucija 1830, revolucionarni val 1848; nove filozofske ideje; silovit razvoj naravoslovnih ved;
 - časovna umestitev evropskega realizma in naturalizma, predstavniki, različni tipi realizma, primerjava značilnosti francoskega in ruskega realizma.
- 3 Pomen obdobja, njegov vpliv na slovensko književnost ter na moderne književne smeri 20. stoletja.

Dostojevski: Zločin in kazen

Gogolj: Plašč/Maupassant: Nakit

Ibsen: Strahovi/Nora

MED ROMANTIKO IN REALIZMOM NA SLOVENSKEM

- 1 Literarnointerpretativne prvine:
- kmečko življenje, življenje podeželskih izobražencev in malomeščanov, vaški posebnosti, zgodovinska preteklost (pripovedništvo); narava, refleksija, ljubezen, domovina (poezija);
 - nastanek in razmah pripovedne proze (povest, roman, novela, značajevka/obraz); v poeziji ob lirskih (sonet, obraz, svobodne pesniške oblike) tudi epsko-lirske pesniške oblike (balada in romanca);
 - literarne osebe, dogajalni prostor in čas, slog in zgradba pripovednih besedil;
 - pripovedna tehnika in pripovedovalec;
 - oblika in slog pesniških besedil.

Gregorčič: Človeka nikar/Ujetega ptiča tožba/Njega ni

Aškerc: Mejnik/Zimska romanca/Iškarjot

Jurčič: Deseti brat

Kersnik: Jara gospoda/Agitator

Jenko: Tilka/Jurčič: Telečja pečenka

Tavčar: Cvetje v jeseni/Visoška kronika

- 2 Oznaka obdobja:
 - vpliv zgodovinskih in političnih dogodkov (marčna revolucija 1848, Bachov absolutizem), program Zedinjene Slovenije, mladoslovinci in staroslovinci, tabori, čitalnice;
 - literarni programi (Levstik, Celestin) in prepletanje umetnostnih smeri, romantične in realistične prvine;
 - časovna umestitev obdobja in predstavniki.
- 3 Pomen obdobja za slovenski književni razvoj, predvsem pripovedništvo 20. stoletja.

KNJIŽEVNOST EVROPSKE MODERNE

- 1 Literarnointerpretativne prvine:
 - subjektivno doživljanje sveta in poudarjanje estetskega doživetja, beg v domišljijo in preteklost, trenutni čutni vtisi, predstave in razpoloženja;
 - lirika, pripovedništvo, dramatika;
 - pesem v prozi;
 - motivi, ideje in slog pesemskih besedil;
 - poetična dekadenci drama, svetopisemski motivi, slog;
 - impresionistični slog v dramatici.
- 2 Oznaka obdobja:
 - vzpon meščanstva in ustanovitev novih nacionalnih držav v 2. polovici 19. stoletja, razmah kolonialnega imperializma, silovit razvoj znanosti, industrije in tehnike, velike migracije, gospodarske krize in ostre socialne napetosti;
 - v umetnostni odpor zoper realizem in naturalizem s pojavom nove romantike, dekadence in simbolizma; esteticizem in larpurlartizem;
 - časovna umestitev obdobja, predstavniki.
- 3 Pomen obdobja za književnost in umetnost na Slovenskem.

Baudelaire: Sorodnosti/Tujec

Verlaine: Jesenska pesem

Wilde: Saloma

KNJIŽEVNOST SLOVENSKE MODERNE

- 1 Literarnointerpretativne prvine:
 - romantične ideje, motivi in teme, obogateni s prvimi dekadence in simbolizma; družbenokritične in satirične teme v pripovedništvu in dramatici;
 - razcvet lirike (svobodne pesniške oblike, podoknica, kmečka pesem), pripovedništva (črtica, povest, novela, roman) in dramatike (komedija, družbenokritična drama);
 - verzni prestop, zvočni učinki, personifikacija, prispodobne, simboli, ritem, verz;
 - zgradba pripovednih besedil;
 - dramska zgradba, satira.
- 2 Oznaka obdobja:
 - družbenopolitične razmere na Slovenskem ob koncu 19. stoletja (avstrijska raznorodovalna politika; gospodarski pritiski, množično izseljevanje); balkanske vojne, prva svetovna vojna, majniška deklaracija, ustanovitev kraljevine SHS;
 - smeri in tokovi slovenske moderne;

Kette: Na trgu

Murn: Ko dobrane se mrače/Pesem o ajdi/Sneg/Nebo, nebo/Vlahi

Župančič: Ti skrivnostni moj cvet/Duma

Cankar: Na klancu/Hiša Marije Pomočnice/Martin Kačur

Cankar: Skodelica kave/Sova/Gospod stotnik/Kostanj posebne sorte

Cankar: Za narodov blagor/Hlapci

Gradnik: Pisma (1., 5., 7.)

- sodobniki slovenske moderne;
 - časovna umestitev obdobja, predstavniki.
- 3 Pomen slovenske moderne za evropeizacijo slovenske književnosti; aktualnost sporočila slovenske nove romantike za sodobnega človeka.

SVETOVNA KNJIŽEVNOST V PRVI POLOVICI 20. STOLETJA

- 1 Literarnointerpretativne prvine:
- ljubezen in smrt, slutenje onostranskosti, zavest in nezavedno, notranje življenje in doživljanje, avtobiografskost, občutja usodnosti in grotesknosti bivanja;
 - lirika, epika, dramatika; španska romanca, moderna lirika, moderna novela, moderni roman, moderna drama, »ženska pisava«;
 - nadrealistični motivi, simbolika barv;
 - groteska v pripovedništvu.
- 2 Oznaka obdobja:
- družbeno-, kulturno- in duhovnozgodovinske okoliščine: prelom stoletja z občutji usodnosti in konca nekega obdobja, oktobrska revolucija, prva svetovna vojna, španska državljanska vojna, Einsteinovi teoriji relativnosti, Husserlova fenomenologija in Freudova psihoanaliza – zburjanje nezaupanja v gotovost in obvladljivost stvarnega materialnega sveta, raziskovanje nadčutnega sveta in notranjega sveta zavesti in nezavednega;
 - smeri (dadaizem, futurizem, simbolizem, nadrealizem, ekspresionizem, socialistični realizem, modernizem) in njihova časovna umestitev;
 - predstavniki in dela.
- 3 Pomen obdobja za razvoj slovenske in svetovne književnosti in umetnosti po 2. svetovni vojni.

García Lorca: Vitezova pesem/Mesečniška romanca

Kafka: Preobrazba

SLOVENSKA KNJIŽEVNOST V PRVI POLOVICI 20. STOLETJA

- 1 Literarnointerpretativne prvine:
- ekspresionistična usmerjenost v notranji svet, stiska, razklanost, katastrofična prihodnost evropske civilizacije; izražanje etičnih doživljajev (novi človek);
 - ekspresionistična estetika (učinki grdega, prenapetega, neskladnega; pomen grotesknosti);
 - lirska poezija; usmeritev k najmodernejšim slogovnim vzorom (konstruktivizem);
 - socialni realizem kot novi tip angažiranega realizma; razmerje do socialističnega realizma; povezanost s slovenskim nacionalnim vprašanjem; regionalna obarvanost; razmah pripovedništva; snovna, motivna in tematska navezanost na kmečki svet;
 - obsežnost in raznovrstnost pesništva v času 2. svetovne vojne.
- 2 Oznaka obdobja:
- čas družbenih sprememb kot posledica prve svetovne vojne, oktobrske revolucije, razpada Avstro-Ogrske in nastanka novih držav; izguba etničnega ozemlja, gospodarska kriza in izseljevanje; nazorsko ločevanje;

Kosovel: Balada/Slutnja

Kosovel: Ekstaza smrti

Kosovel: Pesem št. X/Kons 5

Pregelj: Matkova Tina

Grum: Dogodek v mestu Gogi

Prežih: Boj na požiralniku/Samorastniki

Kosmač: Sreča/Tantadruj
Kranjec: Povest o dobrih ljudeh/
Režonja na svojem

Bartol: Alamut/Al Araf

Bor: Srečanje/Kajuh: Bosa pojdiva

- novi literarni tokovi: ekspresionizem in avantgardna gibanja ter družbenokritični socialni realizem; uporniško medvojno pesništvo;
 - časovna umestitev obdobja in predstavniki.
- 3 Pomen obdobja za slovenski književni in družbeno-kulturni razvoj; aktualizacije.

SVETOVNA KNJIŽEVNOST V DRUGI POLOVICI 20. STOLETJA

- 1 Literarnointerpretativne prvine:
- odtujenost od sveta; svoboda kot breme; absurdnost bivanja; breztalnost; popredmetenost sveta; subjektivizem; relativizem; spoznavna, bivanjska, vrednotna in metafizična negotovost; čudežno, kulturna drugost in drugačnost;
 - drama absurda, eksistencialistična drama, roman (eksistencializma), žanrski roman, kratka zgodba (postmodernistična, minimalistična), lirika;
 - eksistencialistične ideje in filozofija absurda v pripovedništvu in dramatik; dramska in pripovedna tehnika;
 - groteskne in satirične prvine v dramatik, magični realizem v pripovedništvu;
 - medbesedilnost, metafikcija.
- 2 Oznaka obdobja:
- družbeno-, kulturno- in duhovnozgodovinske okoliščine: druga svetovna vojna, problem holokavsta, Evropa in svet po drugi svetovni vojni, leto 1968, osamosvajanje kolonialnih držav okrog leta 1960, postindustrijska družba, informatizacija in virtualizacija, postkolonializem, globalizacija;
 - smeri (eksistencializem, gledališče absurda, novi roman, magični realizem, postmodernizem, minimalizem, postkolonialna književnost) in njihova časovna umestitev;
 - predstavniki in dela.
- 3 Pomen obdobja in aktualizacije.

Hemingway: Komu zvoní

Camus: Tujec

Sartre: Zaprta vrata/
Ionesco: Plešasta pevka/
Beckett: Čakajoč Godota

SLOVENSKO PESNIŠTVO V DRUGI POLOVICI 20. STOLETJA

- 1 Literarnointerpretativne prvine:
- motivi in teme ljubezni, vsakdanjega življenja, melanholije, dvoma, resignacije, zvestoba humanističnim vrednotam, ironično in satirično razreševanje bivanjskih dilem;
 - tesnoba, groza, nemoč, tematika smrti, smisla in absurdnosti življenja, ironičnost, grotesknost, fantastične prvine, pomen pesništva;
 - motivi osebnega življenja in etičnega opredeljevanja;
 - brezosebni lirski subjekt, pesmi podobe, moderna lirski balada, svobodna skladnja, svobodni verz, konkretna poezija, pesem v prozi, pomen soneta.
- 2 Oznaka obdobja:
- obnova porušene domovine, politične, socialne in kulturne razmere v socializmu, po letu 1990 nacionalna osamosvojitvev in sprememba družbenoekonomskega

Menart: Croquis/Celuloidni pajac

Krakar: Med iskalci biserov I, IV, VII/
Pavček: Še enkrat glagoli/
Zlobec: Pobeglo otroštvo

Kovič: Južni otok/Psalm

Dane Zajc: Veliki črni bik/Črni deček

Strniša: Večerna pravljica/Vrba/
Makarovič: Poroka/Odštevanka/
Zeleni Jurij

Šalamun: Stvari/Mrk/Gobice

Temeljni pojmi iz literarne vede

- sistema; pomen književnih glasil (Beseda, Revija 57, Perspektive, Sodobnost, Nova revija, Literatura);
- smeri in tokovi: intimizem, ekspresionizem in simbolizem, modernizem, eksistencializem, poezija absurda, literarnoumetniške avantgarde in ultramodernizem, postmodernizem, novi intimizem;
 - časovna umestitev obdobja in predstavniki.
- 3 Pomen obdobja za slovenski književni razvoj. Vpetost v sodobno književno in kulturno dogajanje; razmerje med tradicijo, modernizmom in postmodernizmom; nagrade; medijska in družbena angažiranost avtorjev ...

Obvezna besedila

- Jesih: Grizljaj sem svinčnik/Nekega dne ob uri, ko mrači se/B. A. Novak: Zima
- Maja Vidmar: Ne bojim se/M. Haderlap: Dekla
- Vincetič: Balta

SLOVENSKO PRIPOVEDNIŠTVO V DRUGI POLOVICI 20. STOLETJA

- 1 Literarnointerpretativne prvine:
- druga svetovna vojna, socialna in moralna kritika, življenjska resignacija in pesimizem, bivanjska in etična problematika, avtobiografskost, notranje doživljanje, folklorno izročilo, zgodovina in usoda, erotika, virtualnost resničnosti, iskanje minimalne pristnosti;
 - novela (tradicionalna, postmodernistična, minimalistična), kratka zgodba, roman (družbeni, vojni, zgodovinski, eksistencialistični, modernistični, postmodernistični, potopisni, erotični, avtobiografski, antiutopični, kriminalni, znanstvenofantastični, novi roman);
 - modernistični pripovedni postopki, verizem, pripovedovalec, slog.
- 2 Oznaka obdobja:
- družbeno-, kulturno- in duhovnozgodovinske okoliščine: v povojnem obdobju uradno spodbujanje socialističnega realizma in preganjanje »zahodnih, meščanskih« vplivov, nato postopno prodiranje modernih literarnih smeri; občutja bivanjske negotovosti, spoznavne relativnosti, ideološke konstruiranosti zgodovine; od osemdesetih let naprej (nacionalna osamosvojitve in sprememba družbeno-ekonomskega sistema) pod vplivom postmoderne občutja virtualnosti sveta ter vdora postmoderne družbe in kulture izraziti porast kratke zgodbe in popularnih žanrov;
 - smeri (socialni in socialistični realizem, psihološki realizem, eksistencializem, novi roman, modernizem, ludizem, slovenski magični realizem, postmodernizem, minimalizem, »ženstvena pisava«) in njihova časovna umestitev;
 - predstavniki in dela.
- 3 Pomen obdobja za slovenski književni razvoj. Vpetost sodobnega pripovedništva in avtorjev v književno in kulturno dogajanje. Razmerje med sodobnim in tradicionalnim pripovedništvom in postmodernizmom; nagrade; angažiranost avtorjev ...
- Kocbek: Črna orhideja/Blažena krivda/
Zupan: Menuet za kitaro/
Zidar: Sveti Pavel
Kovačič: Resničnost/Prišleki
- Lipuš: Zmote dijaka Tjaža/
Hieng: Čudežni Feliks/
Rebula: Senčni ples/
Šeligo: Triptih Agathe Schwarzkobler
- Lainšček: Namesto koga roža cveti/Ki jo je megla prinesla/Ločil bom peno od valov/Muriša

SLOVENSKA DRAMATIKA V DRUGI POLOVICI 20. STOLETJA

- 1 Literarnointerpretativne prvine:
 - tradicionalni motiv v sodobni dramatiki, poetična drama, eksistencialistične prvine; moderna groteskna drama;
 - jezikovna razgibanost; pogovorne prvine; pokrajinska obarvanost.
- 2 Oznaka smeri: tematska, dramaturška iskanja in smeri v povojni dramatiki.
- 3 Gledališke ustanove, radijske in televizijske igre in spremljevalno dogajanje (natečaji, nagrade, medijske predstavitve, režiserski projekti).

Smole: Antigona

Jančar: Veliki briljantni valček/

Zupančič: Vladimir

4.6 Tematski sklop iz književnosti, izbor književnih besedil in seznam gesel za jezikovne naloge

► Pisni izpit

Državna predmetna komisija za splošno maturo za slovenščino razpiše za zaključni letnik tematski sklop iz književnosti, deloma v okviru učnega načrta, deloma pa dopolnjen s še neobravnavanimi besedili. Predpisani tematski sklop iz književnosti je podlaga za daljše esejsko besedilo v Izpitni poli 3. Tematski sklop se za zaključni letnik objavi pred začetkom šolskega leta, in sicer v skladu s *Koledarjem splošne mature*, na spletni strani Državnega izpitnega centra (www.ric.si).

► Ustni izpit

Izbor književnih besedil in seznam gesel za jezikovne naloge se za zaključni letnik objavita pred začetkom šolskega leta, in sicer v skladu s *Koledarjem splošne mature*, na spletni strani Državnega izpitnega centra (www.ric.si).

5 PRIMERI NALOG ZA PISNI IZPIT

(in tipičnih glagolov, ki izražajo zahtevano dejavnost)

5.1 Izpitna pola 1 (1 A, 1 B)

Prikazani so samo nekateri tipi nalog zaprtega in polodprtega tipa, v Izpitni poli 1 pa se lahko poleg navedenih uporabljajo tudi drugi.

Izhodiščno besedilo: Prihodnost Evropske unije je moja prihodnost. Vestnik, 11. maja 2006.

Evropska unija bi morala prepovedati prodajo izdelkov, ki jih proizvajajo otroci, mlajši od 14 let

Prihodnost Evropske unije je moja prihodnost

Sklepna prireditev slovenske srednješolske debatne dejavnosti in vseslovenskega mladinskega esejističnega natečaja ter velik uspeh ljutomerskih debaterjev

- 1 Konec aprila so bile v mali dvorani slovenskega parlamenta javna razprava o prihodnosti Evropske unije, razglasitev desetih najboljših esejev na esejističnem natečaju Prihodnost evropske unije je moja prihodnost, debata finalnih ekip slovenske debate in razglasitev najboljših letošnjih debatnih dosežkov.
- 2 Pozdravni nagovor je imel predsednik Državnega zbora gospod France Cukjati, o pomenu Evropske unije je spregovoril ambasador Republike Avstrije, o pomenu slovenščine v Evropski uniji pa gospod Janez Dular. Med deset najboljših izmed sedemdesetih prispelih esejev se je uvrstil esej dijaka tretjega letnika Gimnazije Franca Miklošiča Mihe Horvata, ki bo za nagrado s preostalimi devetimi nagrajenci odpotoval v Evropski parlament v Strasbourg, kjer bo sodeloval v simulaciji zasedanja evropskega parlamenta.
- 3 V razpravi, ki je sledila branju esejev, je svoje mnenje o uniji izrazilo veliko dijakov in nekaj med njimi unije ni videlo ravno v pozitivni luči, predvsem v smislu manjših možnosti odločanja glede na velikost države.
- 4 Finalna slovenska debata je potekala med ekipama Gimnazije Celje Center in Gimnazije Bežigrad, in sicer na temo: Evropska unija bi morala prepovedati prodajo izdelkov, ki jih proizvajajo otroci, mlajši od 14 let. To je bila tudi ena od tem, o katerih so na letošnjih slovenskih in angleških turnirjih debatirali slovenski srednješolci.
- 5 Zmagala je ekipa gimnazije Celje Center in postala državni prvak v slovenski debati. Na razglasitvi najboljših debatnih dosežkov letošnjega šolskega leta je bil angleški debatni

- klub Gimnazije Franca Miklošiča Ljutomer z 41 zmagami razglašen za najuspešnejši angleški debatni klub v Sloveniji, za njim je s 23 zmagami uvrščen debatni klub gimnazije Ledina in z 22 zmagami klub Logos iz Gimnazije Trbovlje. V kategoriji slovenskih debatnih klubov je bil s 44 zmagami najuspešnejši debatni klub Gimnazije Ledina, na drugem mestu z 28 zmagami slovenski debatni klub Gimnazije Franca Miklošiča Ljutomer, tretje mesto pa sta si s 24 zmagami delila debatna kluba Gimnazije Ravne na Koroškem in Dvojezične srednje šole v Lendavi.
- 6 Za in Proti, Zavod za kulturo dialoga, v okviru katerega delujejo vsi šolski debatni klubi, in ki z debatnim programom na Slovenskem letos praznuje deset let, bo v tem šolskem letu sklenil televizijsko debatno oddajo »Tekma«, projekt Mladinski parlamenti in v Kranjski Gori konec junija organiziral še deseto poletno debatno šolo s predavatelji iz Slovenije, Združenih držav Amerike in Avstralije.

Nagrajenci esejističnega natečaja

5.1.1 Naloge zaprtega tipa

► Naloga alternativne izbire

Obkrožite DA ali NE glede na vsebino izhodiščnega besedila.

- A Državni prvaki v slovenski debati so dijaki Gimnazije Celje Center. DA / NE
- B Miha Horvat je s svojim esejem Prihodnost Evropske unije dosegel prvo mesto. DA / NE
- C Vsi nagrajenci esejističnega natečaja bodo odpotovali v Evropski parlament v Strasbourg. DA / NE
- D Debaterji Dvojezične srednje šole v Lendavi so zasedli tretje mesto. DA / NE
- E Šolski debatni klubi delujejo pod okriljem Zavoda za kulturo dialoga. DA / NE
- F V Kranjski Gori bo organizirana debatna šola s predavatelji iz Slovenije, ZDA in Avstralije. DA / NE

(6 točk)

Rešitve in navodila za ocenjevanje

DA, NE, NE, DA, DA, NE

Za vsak pravilni odgovor 1 točka; skupaj 6 točk.

► Naloga izbirnega tipa

Kaj je prevladujoči piščev namen? (Obkrožite črko pred ustreznim odgovorom.)

Tvorec je želel z besedilom predvsem

- A vplivati na naslovnikovo doživljanje krivičnega družbenega sistema, ki dovoljuje zaposlovanje mlajšim od 14 let.
- B vplivati na naslovnikovo besedno dejanje, povezano z dejavnostjo srednješolskih debaterjev.
- C vplivati na naslovnikovo vednost o dejavnosti srednješolskih debaterjev.
- D vplivati na naslovnikovo mnenje o dejavnosti srednješolske mladine.
- E na podlagi dejavnosti srednješolskih debaterjev spreminjati družbeno stvarnost.

(2 točki)

Rešitev in navodila za ocenjevanje

C

Pravilen odgovor 2 točki.

► Naloga povezovanja

Besede povežite z njihovimi razlagami, tako da na črtico pred vsako besedo vpišete številko njene razlage.

_____ socialen	1	značilen za gospodarsko-družbeno ureditev, v kateri so proizvodna sredstva v družbeni lasti
_____ sorealističen	2	nanašajoč se na družbo, gmotni položaj v družbi, dejavnost za urejanje gmotnih in življenjskih razmer
_____ socialističen	3	tak, ki gospodarsko, industrijsko, kulturno ne dosega stopnje razvitosti drugih svetovnih območij
_____ evropski	4	tak, ki sprejema vrednote, norme, pravila, kulturo skupine oz. družbe, v kateri živi
	5	nanašajoč se na umetnost, značilno za določeno gospodarsko-družbeno ureditev
	6	nanašajoč se na Evropo

(4 točke)

Rešitve in navodila za ocenjevanje

Socialen – 2, sorealističen – 5, socialističen – 1, evropski – 6
 Za vsako pravilno povezavo 1 točka, skupaj 4 točke.

► Naloga s kratkim odgovorom

Kdo je pozdravil mlade debaterje na sklepnih prireditvah?

_____ (1 točka)

Rešitev in navodila za ocenjevanje

France Cukjati
 Za pravilen zapis imena in priimka 1 točka.

► Naloga dopolnjevanja

Dopolnite povedi, da bodo skladne z besedilom.

Na deseti poletni debatni šoli v _____ bodo sodelovali predavatelji iz
 _____ in _____ ter _____. Organiziral
 jo bo _____, v okviru katerega delujejo vsi šolski debatni klubi.

(2 točki)

Rešitve in navodila za ocenjevanje

v Kranjski Gori; Slovenije; Združenih držav Amerike; Avstralije; Zavod za kulturo dialoga
 Za 5 pravih dopolnitev 2 točki, za 4 ali 3 dopolnitve 1 točka.

► Naloga razvrščanja

Iz prvega in drugega odstavka izhodiščnega besedila izpišite vsa lastna imena in jih razvrstite v preglednico.

Imena bitij	Zemljepisna lastna imena	Stvarna lastna imena

(6 točk)

Rešitve in navodila za ocenjevanje

Imena bitij	Zemljepisna lastna imena	Stvarna lastna imena
France Cukjati	Republike Avstrije	Evropske unije
Janez Dular	Strasbourg	Prihodnost Evropske unije je moja prihodnost
Mihe Horvata		Državni zbor
		Evropske unije
		V Evropski uniji
		Gimnazije Franca Miklošiča
		Evropski parlament

Za vsaki dve pravopisno pravilno izpisani razvrstitvi v preglednico 1 točka, skupaj 6 točk.

► Naloga korekcije

V prvem odstavku izhodiščnega besedila je napaka pri zapisu stvarnega lastnega imena. Izpišite ga in popravite.

(1 točka)

Rešitev in navodila za ocenjevanje

Prihodnost evropske unije je moja prihodnost, pravilno: Prihodnost Evropske unije je moja prihodnost.
Pravilen odgovor 1 točka.

5.1.2 Naloga polodprtega tipa – strukturirane naloge

Pojasnite povezanost naslova *Prihodnost Evropske unije je moja prihodnost* z nadnaslovom *Evropska unija bi morala prepovedati prodajo izdelkov, ki jih proizvajajo otroci, mlajši od 14 let.*

(4 točke)

Rešitev in navodila za ocenjevanje

Naslov in nadnaslov sta tematsko povezana, saj je naslov članka povzet po naslovu esejističnega natečaja, nadnaslov pa po temi finalne slovenske debate, ki je potekala med ekipama Gimnazije Celje Center in Gimnazije Bežigrad. (po smislu)

Za vsebinsko ustrezen odgovor 3 točke, za jezikovno pravilnost 1 točka, skupaj 4 točke.

5.1.3 Navedba tipičnih glagolov, ki izražajo zahtevano dejavnost

► Naloge zaprtega tipa, npr.:

- dopolnite povedi/preglednico,
- podčrtajte oznake/stavčne člene,
- navedite značilnosti,
- poiščite razloge,
- slogovno izboljšajte,
- izpišite podatke,
- zapišite pravilen popravek/popravite,
- ugotovite,
- poimenujte prvino,
- preoblikujte/pretvorite (strnite, razširite) besedno zvezo/stavek/poved,
- s simboli prikažite zgradbo povedi.

► Naloge polodprtega tipa, npr.:

- razložite vlogo (npr. mednaslova),
- pojasnite,
- utemeljite,
- primerjajte,
- presodite/ovrednotite,
- komentirajte glede na/s stališča ...

5.2 Izpitna pola 2

► Naloga odprtega tipa: tvorjenje krajše besedilne vrste

Naloga

Predstavljajte si, da debatni krožek Dvojezične srednje šole Lendava organizira debato z naslovom Ali se je smiselno učiti več jezikov. K sodelovanju bi radi pritegnili čim več debatnih skupin. Zato napišite javno vabilo, ki bo natisnjeno na plakatih, ki bodo viseli na oglasnih deskah po šolah.

Vabilo naj vsebuje vse potrebne podatke (kraj, čas, temo debate) in naj bo mikavno, saj želite, da bi se debate udeležilo čim več debaterjev in tudi poslušalcev. Obsega naj 70–90 besed. Pišete lahko tudi z velikimi tiskanimi črkami, vendar upoštevajte pravopisna pravila.

(20 točk)

Rešitev in navodila za ocenjevanje

Zgled:

Debaterji
Dvojezične srednje šole Lendava

vas

VABIMO

na debato z naslovom

Ali se je smiselno učiti več jezikov,

ki bo potekala 20. junija 2010, od 18. do 20. ure, v Kulturnem domu Lendava.

Posamezne debatne skupine, ki lahko štejejo največ šest članov, se lahko prijavite do 15. junija v tajništvu Dvojezične srednje šole Lendava, gospodu Gezi Novaku.

Najuspešnejšo debatno skupino čaka dvodnevni izlet v Budimpešto z ogledom parlamenta.

Vsebinska ustreznost: 0–10 točk

Kdo vabi: 2 točki

Na kaj vabi: 2 točki

Kdaj in kje bo potekala debata: 2 točki

Kdo se lahko prijavi (pogoji sodelovanja): 2 točki

Nagrada zmagovalne ekipe: 2 točki

Zgradba: 0–2 točki

Oblika javnega vabila: 1 točka

Obseg v predpisanih mejah: 1 točka (za 10 besed pod omejitvijo se odbije 1 točka)

Jezikovna pravilnost: 0–6 točk

Za 2 istovrstni ali 2 raznovrstni napaki se odbije 1 točka.

Slog: 0–2 točki

Upoštevanje načel praktične stilistike. Poudarjeno je načelo jasnosti in živosti.

Za upoštevanje vsakega načela 1 točka.

(Če kandidat ne upošteva besedilne vrste – javni plakat, se odbijeta 2 točki pri zgradbi in 2 točki pri slogu.)

5.2.1 Navedba tipičnih glagolov, ki izražajo zahtevano dejavnost

- razložite vlogo (npr. tripičja v zapisani povedi, narečnega izraza v besedilu),
- pojasnite,
- utemeljite,
- primerjajte,
- presodite/ovrednotite,
- komentirajte glede na/s stališča.

5.3 Izpitna pola 3

► Naloga odprtega tipa: daljše esejsko besedilo

Izhodiščno besedilo

Feri Lainšček: *Nedotakljivi*. (odlomek)

Feri Lainšček: *Nedotakljivi*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2007. 170–171.

Bilo mu je usojeno in bilo je nekako takole.

Blodil je tudi sam v tistih dneh po Velikem Panonu, kakor sem blodil jaz in reševal nerešljiv problem. Bil je prepričan, da ne more pustiti droge, tudi če bi si to še tako želel. Bil je takrat že pri petih šusih, porabil je na dan cel gram. Bil pa je tudi prepričan, da ne bom nikoli popustil in odnehal, saj me je dovolj poznal. Čeprav nisva po tistem več govorila, saj se je skrival pred mano in se izmikal, kakor je vedel in znal, je ugotavljal, da mu prihajam vse bliže in vohlam tudi tam, kjer res ne bi smel. Dogajati se je začelo ravno tisto, česar se je najbolj bal. Tudi drugi so začutili mojo vsiljivost, lezel sem s svojo cigansko srečo vse bliže ljudem in mestom, kjer jim je šlo samo še za denar. To pa je seveda lahko pomenilo le, da bom v neumni želji in slepi veri prej ali slej prestopil mejo, ki sem jo v življenju prestopil že nekajkrat. Takrat, je vedel, pa jo bodo morali prestopiti tudi njihovi nevidni šefi, veliki skriti dilerji, ali pa se mu je tako vsaj zdelo. Bil je pač prepričan, da lezem v smrt. Zganila se mu je vest. Loteval se ga je občutek krivde, ki ga je lahko pomiril le z večjo dozo, vse okoli njega je postajalo samo še bolj megleno, zato je naposled sklenil, da me bo odrešil.

Kupil si je za vsak primer še strihnin, strup za podgane.

In se je prav kot podgana zavlekel v svoj občasn brlog v opuščenih skladiščih za železniško postajo. Enako mrzličen in nestrpen kot običajno si je prepražil v žlički mešanico za zlati šus, zadnjo blaženost, ki mu je bila še dana, in ni razmišljal o ničemer več, kar bi ga še lahko ustavilo. Toda ko je nato že povlekel sladko tekočino v iglo in si potipal žilo, je pod nizkim betonskim stropom prhnil plamen. Zdrznil se je in injekcijska igla mu je zdrknila iz rok. Sklonil se je, stegnil roko, jo skušal še pobrati, a moč ognjenega znamenja je že zmagovala ...

Naloga

Nedotakljivi

Med magičnim in modernim

Umestite odlomek v celoto romana *Nedotakljivi*. Določite tudi kraj in čas dogajanja. Celovito razložite odnos med pripovedovalcem in Donom, očetom in sinom. Na kratko povzemite zgodovino srečanj moških iz vseh štirih generacij Mirg z ognjenim znamenjem. Presodite, ali se je življenje Romov skozi generacije iz romana *Nedotakljivi* spreminjalo in postalo modernejše. Svoje ugotovitve ponazorite z navedbo konkretnih primerov iz romana.

Navodila za ocenjevanje

Vsebina:

- umestitev odlomka
Primer možne umestitve (po smislu): Odlomek je iz zadnjega dela zadnjega poglavja romana. Dono, sin Lutvije Belmolda, je bil prvi romski otrok, ki je končal osnovno šolo in se vpisal v gimnazijo. Toda končal je le dva letnika, potem pa je zabredel v narkomansko združbo, drogira se in razpečuje drogo. Lutvija je bil v tem času v zaporu zaradi trgovine z orožjem, zdaj pa, ko pride iz zapora, poskuša narediti vse, da bi rešil sina. Dono si ne predstavlja, da bi pustil ta način življenja, ve pa, da bo oče vztrajal pri svoji nameri. Hoče narediti konec vsemu temu s samomorom, a takrat se pojavi usodno znamenje. (Do 4 točke.)
Skupaj 4 točke.
- določitev kraja in časa dogajanja
Kraj dogajanja: izmišljeni Veliki Panon v nekdanji Jugoslaviji. Čas dogajanja: sredi osemdesetih let. (Do 3 točke.)
Skupaj 3 točke.
- razlaga odnosa med pripovedovalcem in Donom
Primer možne razlage (po smislu): Dono je edini sin Lutvije Belmolda. Prav zaradi tega Lutvija ne more dopustiti, da bi Dono končal kot narkoman. Nekje celo sam pravi, da bi ga pustil, naj gre po svoji poti, če bi imel še enega sina. Lutvija se krivega počuti najbrž tudi zato, ker je zaradi preprodajanja orožja bil zaprt ravno v času Donovega odraščanja, takrat, ko je sin očetovo pomoč najbolj potreboval. Sin res vse to očetu tudi očita, očita pa mu tudi zgodbo o nedotakljivih. Donu se, podobno kot očetu, prikaže znamenje v obliki žarečega žeblja, in to v najbolj usodnem trenutku, ko namerava dvigniti roko nase. To očeta in sina dokončno poveže, Dono prosi Lutvijo za pomoč, kar ta seveda z veseljem stori. (Do 6 točk.)
Skupaj 6 točk.
- povzetek zgodovine srečanj z ognjenim znamenjem
Prvi se je z žarečim žebljem srečal ded Jorga Mirga, potem ko sta skupaj s Sulijem Barjaktarjem napadla ženo miličnika Perice Miltojevića. Napadalca sta otrpnila, Miltojevićeva žena pa je lahko mirno odšla. Ujaš Mirga žareči žebelj zagleda, ko v cerkvi potegne nož in z njim ustrahuje župnika, ki noče prositi Boga, da bi Ujašu pomagal pri tihotapljenju blaga iz Italije. Lutvija pa znamenje vidi, ko potegne pištolo in jo nameri v miličnika Galca, ker ga ta hoče naznaniti zaradi tihotapljenja orožja. Pred Donom prhne plamen, ko hoče odrešiti sebe in očeta s samomorom. (Do 6 točk.)
Skupaj 6 točk.
- presoja o spremembah v življenju Romov ob primerih iz romana
Kandidat se lahko opredeli kakor koli, vendar pa mora svojo opredelitev primerno utemeljiti. Na primer: Da tehnološki napredek vpliva tudi na življenje Romov, je nemogoče zanikati. Napredek pa prinaša dobre in slabe stvari. Tako na primer Lutvija napelje v svoje naselje elektriko, a napelje jo zato, ker hoče, da dobro deluje javna hiša. Dono se kot prvi Rom vpiše v gimnazijo, toda mesto skriva svoje pasti, v katere se potem ujame. A roman nam govori tudi o tem, da nekatere stvari pri Romih ostajajo enake. Mitološko žareče znamenje uzrejo v vseh štirih generacijah, strah, ki iz tega izvira, je enak pri starih in mladih. ... (Do 6 točk.)
Skupaj 6 točk.

Jezikovna pravilnost:

za 4 istovrstne ali raznovrstne napake se odbije 1 točka – do 5 točk

Zgradba:

členjenost besedila – 1 točka

dolžina besedila – 1 točka (za 50 besed pod predpisano mejo se odbije 1 točka)

Slog:

bogastvo, ustreznost besedišča – do 2 točki; jasnost 1 točka; skupaj do 3 točke

5.3.1 Navedba tipičnih glagolov, ki izražajo zahtevano dejavnost

1. Navedite, prikažite, povzemite (npr. okoliščine nastanka, vsebino), predstavite (npr. osebo, dogajalni čas, dogodek, slogovna sredstva) – s pripovedovanjem, z opisovanjem in označevanjem ...
2. Razčlenite, razložite, primerjajte, ponazorite (s primeri), povzemite (npr. ugotovitve): razčlenjevanje problemov – analiza posameznosti in razmerij, npr. znotraj pojava/odnosov/dogajanja, vzročno-posledično razvijanje ter dokazovanje trditev s konkretnimi primeri; razlaganje primerjalnih trditev in ponazarjanje/dokazovanje s podobnostmi in/ali razlikami ter povzemanje/posploševanje ugotovitev (sintetiziranje) – z razlaganjem in dokazovanjem na različnih ravneh ...
3. Presodite, ovrednotite, komentirajte, opredelite se, utemeljite, pojasnite: opredeljevanje in utemeljevanje vrednostnih meril na različnih ravneh in z različnih vidikov (čustveno, izkušnjsko, literarno, sociološko, filozofsko).

6 USTNI IZPIT

Kandidat ustni izpit opravlja pred šolsko izpitno komisijo, ki skrbi za pravilno izvedbo ustnega izpita, oceni uspeh kandidata v točkah in poskrbi za pravilen izračun točk.

Kandidat odgovarja na vprašanja z izpitnega listka. Izpitni listek za ustni izpit vsebuje besedilo za interpretacijo in tri vprašanja, ki jih sestavi Državna predmetna komisija za splošno maturo za slovenščino. Teme na listku se ne ponavljajo. Izpraševalec lahko kandidatu postavlja dodatna vprašanja, s katerimi se razčlenjujejo vprašanja z izpitnega listka.

Kandidat ima pravico do 15-minutne priprave na ustni izpit in pravico **enkrat zamenjati izpitni listek**. Ustni izpit traja največ 20 minut.

Naloge za ustni izpit iz slovenščine so zastavljena ob literarnem besedilu. Kandidat:

- glasno interpretativno bere predloženo literarno besedilo,
- odgovarja na literarno vprašanje o tem besedilu,
- odgovarja na vprašanje iz jezika.

6.1 Zgradba izpitnega listka – vrste nalog oziroma vprašanj

1. GLASNO INTERPRETATIVNO BRANJE LITERARNEGA BESEDILA ALI ODLOMKA IZ NJEGA (po vsakoletnem posebnem izboru iz učnega načrta)
2. LITERARNO VPRAŠANJE OB LITERARNEM BESEDILU ALI ODLOMKU IZ NJEGA (usmerjena interpretacija oz. dialog); ob njem kandidat:
 - razloži izbrano besedilo, pri čemer upošteva motivno-tematske značilnosti, slog in zvrst ter vrsto besedila, in ga umesti v sobesedilo, če gre za odlomek; (2. *kognitivna raven*; ok. 50–60 % ocene);
 - besedilo/odlomek in avtorja umesti v literarno obdobje, (1. *kognitivna raven*, ok. 20–30 % ocene);
 - aktualizira sporočilo besedila (3. *kognitivna raven*; ok. 30 % ocene).
3. VPRAŠANJE IZ JEZIKA
 - vprašanje se lahko navezuje na izhodiščno literarno besedilo/odlomek;
 - sestavljeno je iz treh podvprašanj, in sicer:
 - pregledno vprašanje, povezano z zvrstnostjo, zgodovino jezika, njegovo vlogo v sedanosti ali s poznavanjem zakonitosti slovenskega jezika (1. *kognitivna raven*; ok. 40–50 % ocene);
 - uporabno vprašanje – razumevanje, ponazarjanje ob konkretnem primeru, uporaba podatkov, analiza ob izhodiščem besedilu (2. *kognitivna raven*; ok. 50–60 % ocene).

6.2 Primer izpitnega listka

V predmetnem izpitnem katalogu so objavljeni zgolj primeri nalog. Državna predmetna komisija za splošno matura za slovenščino vsako leto določi kombinacijo nalog za posamezni listek. Naloge se lahko kadarkoli spremenijo.

Navodila za ocenjevanje

Merila za ocenjevanje ustnega izpita so objavljena v poglavju 3.3.2.

Dominik Smole (1922–1992)

ANTIGONA

HAIMON

Nekaj dni bo res dišalo po starem pretepenem psu,
potem se nas bo lotila pozabljivost,
zamenjala jo bo brezskrbnost
in navsezadnje bo še kdaj nam vsem veselo.

ISMENA

A v vse večne čase nam bo ta okrutni vzgled v svarilo:
Antigona je našla Polineika,
ampak samo za kratek hip, le za trenutek.
Kaj naj z Antigono samo za ta trenutek?
Rahel cvet, ki se odpre in brž nato usuje.
Živeti pa je treba umno, pripravljajoč se
na prihodnje dni.

KREON

To so reči, ki z mano neposredno nimajo opravka:
lahko so take, a lahko tudi drugačne.
Ko je človek kralj, ne gleda v svet sam v vrvežu sveta,
ampak se vzpne na grič, ki je brez barv in brez sonca,
da mu pogled je neskalsen in stvaren.
Jaz sem kralj in ne preostane mi drugega,
kot da kralj sem še naprej.
Če kdo drug hoče, čakam. Nobeden?
Kralj sem torej jaz.

(Vsi se poklonijo. Stražnik nastopi.)

Je moj urad nared? Tudi zdaj, kajne, kot zmeraj,
me čakajo dolžnosti?

STRAŽNIK

Da, gospod. Čakajo.
(Kreon odhaja.)

TEIRESIAS

Držite paža! On je še živ!
Lovite ga, paž je še zmeraj živ!
*(Od daleč spet zvonovi,
čedalje glasnejši
in ušesom kar neprijetni.)*

1. Glasno interpretativno branje odlomka od znamenja.
2. Povzemite prebrani odlomek in ga umestite v sobesedilo. Razložite besedilo glede na motivno-tematske značilnosti, slog in zvrst ter vrsto besedila. Predstavite osebe, ki nastopajo v odlomku, in jih primerjajte z ustreznimi osebami iz Sofoklesove tragedije. Kaj veste o avtorju in obdobju, v katerem je literarno delo nastalo? Kaj besedilo sporoča vam oz. današnjemu bralcu?
3. Glasno preberite zadnji dve repliki odlomka in pri tem upoštevajte izraznost povedi (premore, poudarjanje, intonacijo, hitrost, barvo in register). Kaj veste o rabi končnih ločil?

7 KANDIDATI S POSEBNIMI POTREBAMI

Z Zakonom o maturi in na njegovi podlagi sprejetimi podzakonskimi akti je določeno, da kandidati opravljajo maturo pod enakimi pogoji. Kandidatom s posebnimi potrebami, ki so bili usmerjeni v izobraževalne programe z odločbo o usmeritvi, v utemeljenih primerih pa tudi drugim kandidatom (poškodba, bolezen), se lahko glede na vrsto in stopnjo primanjkljaja, ovire oziroma motnje prilagodi način opravljanja mature in način ocenjevanja znanja.⁵

Možne so te prilagoditve:

1. opravljanje mature v dveh delih, v dveh zaporednih rokih;
2. podaljšanje časa opravljanja (tudi odmorov; mogočih je več krajših odmorov) in prekinitev izpita splošne mature po potrebi;
3. prilagojena oblika izpitnega gradiva (npr. Braillova pisava, povečava, zapis besedila na zgoščenci, zvočni zapis besedila na zgoščenci ...);
4. poseben prostor;
5. prilagojena delovna površina (dodatna osvetlitev, možnost dviga mize ...);
6. uporaba posebnih pripomočkov (računalnik, Braillov pisalni stroj, ustrezna pisala, folije za pozitivno risanje ...);
7. izpit s pomočnikom (npr. pomočnik bralec, pisar, tolmač v slovenski znakovni jezik, pomočnik za slepe in slabovidne);
8. uporaba računalnika za branje in/ali pisanje;
9. prirejen ustni izpit in izpit slušnega razumevanja (oprostitev, branje z ustnic, prevajanje v slovenski znakovni jezik);
10. prilagojeno ocenjevanje (npr. napake, ki so posledica kandidatove motnje, se ne upoštevajo; pri ocenjevanju zunanji ocenjevalci sodelujejo s strokovnjaki za komunikacijo s kandidati s posebnimi potrebami).

⁵ Besedilo velja za vse predmete splošne mature in se smiselno uporablja pri posameznem izpitu splošne mature.

8 LITERATURA

Učbeniki in učna sredstva, ki jih je potrdil Strokovni svet Republike Slovenije za splošno izobraževanje, so zbrani v Katalogu učbenikov za srednjo šolo in objavljeni na spletni strani Zavoda Republike Slovenije za šolstvo www.zrss.si.